

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРИЧНИЙ І КОМПАРАТИВНИЙ ДИСКУРС РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Ваховський Л. Ц. Індукція і дедукція як пізнавальні процедури в дослідженнях з історії освіти і педагогічної думки	12
Гончарова О. М. Освітні програми у сфері туризму французьких закладів вищої освіти	15
Горєлова М. А. Провідні технології організації навчання студентів у США	19
Докучаєва В. В. Інжиніринг як інструмент дослідження в галузі освіти	23
Друганова О. М., Гусенко К. В. Актуальність ідей К. Д. Ушинського в парадигмі сучасної української школи	27
Зарудна І. А. Суть терміну «компетентність» у законодавстві про освіту України та Європейського Союзу	30
Zaťko Jozef Development of Cooperation between Educational Institutions in the European Union as a Network Activity	33
Золотухіна С. Т. Наскрізне виховання як складова педагогічного процесу в історичному дискурсі	36
Кабусь Н. Д., Мартинюк І. М., Погребняк Т. Д. Зарубіжний досвід надання соціально-психологічної допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню в зоні збройних конфліктів	40
Костенко О. В. Метод кодування за Grounded Theory Methodology в процесі проєктування дослідницького дизайну історико-педагогічного дослідження	44
Madsen S. S., Krasin S., Krasina H., Khodykina Y. Cross-Sectional Studies of Ukrainian and Norwegian Pre-Service Early Childhood Education Teachers' Digital Practices	47
Магілін О. В. Система закладів військової освіти Латвії	55
Marchenko O., Varannyk M., Zhovtonizhko I. Peculiarities of Teaching the Fundamentals of Comparative Pedagogy to Graduates of the Scientific Degree “Doctor of Philosophy” in the Specialty of “Educational, Pedagogical Sciences”	59

Танько Т. П., Тарарак Н. Г.	63
Особливості виховання дітей дошкільного віку у Великій Британії та США (ретроспективний аналіз)	
Тарарак М. Ю., Тарарак О. В.	66
Визначення поняття «толерантність» у зарубіжній психолого-педагогічній науці	
Штефан Л. А., Кузнецова О. Ю., Фазан В. В.	70
Особливості розвитку системи освіти в Україні в 20–30-ті рр. ХХ століття	
Бао Чен	73
Моделі навчання здобувачів спеціальності «арт-менеджмент» у закладах вищої освіти країн Європи, США та КНР	
Ван Ічжи	77
До проблеми взаємопов'язаності вимог до музичного виховання школярів та підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР	
Ван Янь	80
Використання Пекінської опери у формуванні музичної культури китайської молоді	
Го Сінхуа	84
До питання історичного становлення диригентської освіти у КНР	
Дзін Лань	87
Організаційна культура університету Цінхуа та його ціннісні пріоритети	
Ду Цзінсюй, Го Цзяфей	91
Про розвиток підприємницьких здібностей студентів китайського коледжу	
Лі Янь	94
Ініціації китайських здобувачів художньо-педагогічних спеціальностей у проектній діяльності	
Лун Фен	98
Антропоцентричний базис політичної культури України і КНР	
Ляо Цайчжи, Ван Лі	101
Огляд сімейних факторів, що впливають на стан психічного здоров'я дітей у сільській місцевості Китаю	
Ляо Цайчжи, Гуй Цзюньцзяо	108
Дослідження стану психічного здоров'я випускників китайських коледжів	
Ляо Цайчжи, Ду Кещін	115
Огляд досліджень психічного здоров'я дітей у сільській місцевості Китаю за останні 15 років	
Ляо Цайчжи, Чжан Юй, Тан Юнфен	121
Кореляційне дослідження самотності та агресії серед китайських студентів коледжу	
Му Веньлун	130
Використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у викладанні музичних навчальних дисциплін у закладах вищої освіти КНР	

Хоу Цзяньвей	133
Національна народна китайська музика як засіб формування національної самосвідомості особистості	
Цуй Лун	136
Середовищний фактор розвитку професіоналізму майбутніх учителів фізичної культури у провінції Сичуань	
Чжан Гомін	139
Організація початкової мистецької освіти КНР	
Zhang Caijing	142
The Development of Non-Formal Education in China	
Чжан Ян	145
Реалізація ідей К. Орфа в практиці навчання музики в закладах середньої освіти КНР	
Чжао Цянь	149
Значення традиційної культури у дизайн-освіті в коледжах КНР	
Чжоу Ань	152
Використання цифрових технологій у музичній освіті Китаю	
Чжоу Ілей	156
Взаємозв'язки музичної культури та мистецької освіти в дослідженнях науковців КНР	

СЕКЦІЯ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ДИДАКТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Башкір О. І.	160
Онлайнві застосунки сторітелінгу як методу навчання	
Боярська-Хоменко А. В.	163
Теоретичні основи проектування освітнього контенту в умовах змішаного навчання	
Голубнича Л. О.	166
Досвід викладання іноземної мови в умовах карантину	
Гук І. П.	170
Самоорганізація навчально-пізнавальної діяльності студентами під час дистанційного навчання	
Денисенко А. О., Ван Ціхуей	173
Онлайн-дозвілля як засіб музично-естетичного виховання майбутніх учителів мистецьких дисциплін	
Доценко С. О., Чепелєв О. О.	176
Досвід впровадження системи змішаного навчання в освітній процес	
Карпенко В. В.	180
Використання активних форм організації уроку історії в умовах дистанційного навчання (з досвіду роботи)	
Кульчицький В. Й.	183
Принципи дистанційного навчання у закладах вищої освіти	

Твердохліб Т. С. , Мажуга А. В.	186
Педагогіка партнерства в умовах дистанційного навчання: особливості роботи класного керівника з батьками	
Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Щєбликіна Т. А.	190
Реалізація індивідуальної траєкторії навчання здобувачів вищої освіти у цифровому середовищі	
Usakli H.	193
Social and Emotional Learning Deficiency Due to Internet Addiction of University Students	
Цимбал О. М.	196
Упровадження форм і методів дистанційної освіти у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва	

ЕКЦІЯ ІІІ ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Бабиніна Ю. Р., Мельниченко М. В., Рощенко О. О.	200
Художньо-творча діяльність дітей з особливими потребами	
Біла О. О., Левицька Ю. В.	204
Застосування методики «тан-содерберг» у процесі розвитку мовлення молодших школярів із синдромом дауна	
Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С.	207
Підготовка майбутніх фахівців до оволодіння технологіями лялько терапії	
Лебедик Л. В.	211
Вимоги до інструментарію підготовки майбутніх соціальних працівників до інклюзивної освіти	

СЕКЦІЯ ІV ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

Бабак Г. С.	215
Нові педагогічні технології у навчанні іноземних мов	
Бай Цзішен	218
Ефективність ігрових інтерактивних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти	
Васильєва С. О., У Ді, Ян Ян, Ферлій В. К.	222
Ефективність використання інноваційних технологій навчання на уроках біології	
Григораш О. В.	225
Сутнісні характеристики інноваційної компетентності вчителя	
Дем'янчук Ю. А.	228
Використання інноваційних технологій у процесі викладання історії України в коледжах	

Кіріленко О. Г., Соколова Є. В.	232
Досвід використання проєктного навчання під час формування «soft skills» бакалаврів з інженерії програмного забезпечення	
Коноваленко Д. О., Сьомін А. В., Сьоміна О. В.	235
Використання коучингу при викладанні дисциплін стоматологічного профілю	
Кладченко І. М.	239
Проблема методів навчання в умовах розвитку інноваційних процесів у освіті	
Лазарєв М. І., Лазарєва Т. А.	242
Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців харчової галузі в умовах дуального навчання	
Лебедева К. О.	245
Дидактичні можливості проєктної технології для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічного закладу вищої освіти	
Лі Хайцзюань	248
Використання інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва як педагогічна проблема	
Мартинюк І. М., Стаднічук О. М., Шматов Є. М.	252
Симуляційне навчання як засіб підвищення професійної компетенції співробітників різних служб швидкого реагування навичок	
Ткачов А. С., Кабанська О. С., Власова В. П.	255
До питання класифікації мультимедійних технологій навчання	
Чаркіна Т. І.	258
Формування медіаграмотності як нагальна потреба сучасності	
Шматько К. В., Ковічинська К. А.	262
Критичне мислення як науково-педагогічна проблема	

СЕКЦІЯ V ЗАГАЛЬНА І ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Беземчук Л. В., У Юе	265
Методи формування творчої самостійності майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами інтегрованого навчання	
Білик В. М., Макущенко А. О.	268
Розвиток емоційного інтелекту учнів 5–7 класів	
Борисенко Н. О.	272
Виховна місія Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди	
Власенко Я. В.	275
Формування економічної грамотності у здобувачів вищої освіти в системі взаємодії «ментор-менті»	

Воровка М. І., Кожевникова А. В., Меркулова Н. В., Богатирьова К. О.	279
Формування педагогічної майстерності майбутнього викладача хореографії	
Ворожбіт-Горбатюк В. В.	282
Життєві ціннісні орієнтації підлітків – основа пропедевтики прихованих ситуацій ризику	
Гнезділова К. М., Махиня Н. В., Терентьєва Н. О.	286
Глобальні навички: їхнє значення та розвиток в сучасному освітньому середовищі	
Григор'єва І. О.	291
Особливості дитячого білінгвізму в сучасному освітньому процесі	
Гура В. Л., Берданова О. В.	294
Міждисциплінарний підхід до формування освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на прикладі магістерської програми «Економічна безпека підприємництва»	
Дейниченко Г. В., Дейніченко Т. І.	298
До проблеми визначення складників дефініції «проектування»	
Доценко Д. Г.	301
Ключові тренди зовнішнього забезпечення якості вищої освіти	
Житницька А. А.	305
Контент-аналіз дефініції «soft skills»	
Завгородня Т. К.	308
Науково-дослідницька діяльність студента як фактор його професійної підготовки	
Зелений І. І.	312
Суть поняття готовності до професійного самовдосконалення майбутніх фахівців розвідувальної діяльності	
Kabadayı A.	315
Evaluation of Teacher Candidates' Opinions on Family Participation Works in Pre-School Education	
Kabadayı A.	322
Examination of Function and Content Words Used dy Children in the Types of Games They Played	
Kabadayı A.	328
The Effect of Social Media Use on Children's Language Development	
Калашнікова Л. М., Сусліченко К. С.	335
Вплив продуктивного навчання на розвиток самостійної пізнавальної діяльності учнів загальної школи під час навчання математики	
Калінічева Г. І.	338
Рейтингове оцінювання професійної діяльності науково-педагогічних працівників як елемент академічної автономії університету	
Князян М. О., Князян Р. Х.	344
Творча діяльність майбутніх учителів з навчання іноземних мов у закладах загальної та вищої освіти	

Кравченко Г. Ю.	347
Організаційно-педагогічні умови викладання навчальної дисципліни «Управління розвитком» в умовах підготовки фахівців другого (магістерського) рівня	
Крокун-Баранова А. П.	351
Принципи організації військової освіти жінок	
Кропивницька Л. М., Стаднічук О. М., Кучер Л. Р.	354
Вивчення природничих дисциплін: вибір між «пасивним» та «активним» навчанням	
Ларіна І. О., Шевченко Н. О.	358
Види заохочення викладачів закладів вищої освіти в Україні	
Lisin D., Lisin Yi.	362
Computing 2-Club on Graph of Unit Disks	
Лі Юаньці	366
Емпатійна культура як базова складова професійної готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Ло Юаньвень, Лю Сябін	370
Методи творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників у освітньому середовищі	
Лу Сюй	373
Функції дитячої періодики (на прикладі журналу «Однокласник»)	
Майстрюк І. С.	377
Складові самоосвітньої компетентності школярів	
Мальцева Л. В.	381
Формувальне оцінювання на уроках англійської мови відповідно до концепції НУШ	
Мандрікова М. О.	384
Технологія «Веб-квест» як форма інтерактивного навчання в аспекті викладання інформатики в умовах НУШ	
Мариновська О. Я.	387
Дидактичні аспекти конструювання компетентісно зорієнтованого уроку	
Мордовцева Н. В.	391
Педагогічний дискурс як дидактичне поняття	
Небитова І. А.	395
Методика організації професійного спілкування майбутніх учителів початкових класів: її зміст та етапи	
Овсюк Д. Р.	398
Семінар у формі тренінгу з написання фахових статей для здобувачів третього рівня вищої освіти	
Одерій Д. О.	401
Особливості формування іншомовної професійної компетентності майбутніх ІТ спеціалістів	

Plavchan P.	405
International Higher Education Policy of the Member States of the European Union	
Плавчан П., Затько Й., Омельченко С.	411
Сучасний університет: місії, функції, академічні цінності та тенденції подальшого розвитку	
Ronomarova N.	415
The Future Teachers' Training Concept: Methodical Aspect	
Попова О. В., Жуков В. П.	418
Сутнісно-змістова характеристика емпатійно-партисипативної підготовки майбутнього вчителя	
Починкова М. М.	422
Роль знань у процесі формування критичного мислення майбутніх фахівців у ЗВО	
Ревенко І. В., Усиченко О. В.	425
Інформаційно-комунікаційне середовище як фактор підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти	
Рогова Т. В.	428
Командна робота педагогічного колективу як запорука розвитку учасників освітнього процесу	
Романенко Н. П.	432
Диференційоване навчання як засіб задоволення навчальних потреб учнів початкової школи	
Рябовол Л. Т.	435
Методика викладання юридичних дисциплін у закладах вищої освіти: мета, завдання, зміст	
Ситнікова О. В.	438
До питання формування у майбутніх бакалаврів філології компетентності міжкультурної взаємодії	
Сімакова С. І.	442
Проблема готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до професійного самовдосконалення	
Сутановська В. О.	445
Ступінь наукової розробки проблеми формування навичок soft skills у здобувачів вищої педагогічної освіти	
Трубавіна І. М.	449
Зміст підготовки майбутніх офіцерів національної гвардії до військово-соціальної роботи	
Хромченко О. В.	452
Активізація самостійної роботи студентів засобами методу проєктів	
Цалапова О. М.	455
Проєктування як форма активізації практичної діяльності в контексті національно-патріотичного виховання	

Чжан Ювень	458
Аналіз сучасного стану розробленості проблеми дослідження тіньової освіти в Китаї	
Чихаріна К. І.	464
Феномен «інтелектуальної еліти нації» у контексті сучасних глобалізаційних процесів	
Шаповалова Н. П.	467
Законодавче забезпечення профільної освіти в сучасній українській школі	
Чжоу Мін	471
Виховання естетичного смаку майбутніх музично-педагогічних працівників у процесі вокальної підготовки в закладах вищої освіти	
Щука Г. П.	475
Кадрова відповідність як основний фактор забезпечення якості підготовки фахівця сфери туризму	
Ялліна В. Л., Новіцька В. Є.	478
Естетичне виховання дошкільників засобами хореографії	

СЕКЦІЯ VI АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Воронін А. І.	482
Ключові компетентності офіцера-лідера	
Стрельников В. Ю.	485
Підготовка вчителів до виконання функцій тьютора у закладах неперервної освіти	

СЕКЦІЯ VII ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

Aleksieienko I.	489
Mediation as an Innovative Method of Settling Disputes (Conflicts) in Public Policy: International Opinion	
Когут О. В.	492
Цифровізація конституційної скарги в Україні в контексті сучасних викликів	
Корчак Н. М.	495
Цифрові трансформації процесів Національного агентства з питань запобігання корупції в умовах диджиталізації	

ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО БІЛІНГВІЗМУ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Григор'єва І. О.

кандидатка педагогічних наук, доцентка

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

м. Старобільськ, Україна

У статті висвітлено доробки дослідників щодо аналізу проблеми дитячого білінгвізму в сучасному світі, що охоплює майже половину дітей планети, і ця тенденція збільшується й надалі. Проаналізовано контингент дітей, які вступають на навчання до школи, визначено характеристики, що значною різноманітністю в плані їх підготовленості до засвоєння освітніх програм. Обумовлено причини, чим це визначається, причому не тільки тими відмінностями, які пов'язані з особливостями соціального середовища, що впливає на формування психіки дитини, але і наявністю в певній групі дітей відхилень у психомовленнєвому розвитку.

Ключові слова: білінгвізм, мовлення, розвиток, середовище, відхилення.

In the article the data of the children are not allowed to solve problems in the current state of the child's health, which is half of the world's children. The contingent of children has been analyzed, as they enter the navchannya before school, the characteristics are indicated, which is significant in the plan of the ih pidgotovlenosti to the new osvtnih programs. It is reasoned to be aware of the fact that it is not a good idea to be satisfied with the specialities of the social seredovishch, and the fact that the psyche of the diet is formed, and the singing group has been given a special idea in the psychomovlenny development.

Key words: bilingvizm, movlennya, rozvitok, seredovishche, vidhilennya.

За даними наукових розвідок дослідників, у сучасному світі дитячий білінгвізм охоплює майже половину дітей планети, і ця тенденція збільшується й надалі. Критичним періодом розвитку дитини є перші три роки її життя: до цього терміну, в основному, закінчується анатомічне дозрівання мовленнєвих областей мозку, дитина опановує головні граматичні форми рідної мови, накопичує великий запас слів. Якщо ж у перші три роки мовлення малюк не досягає вікових нормативів, то в подальшому потрібна маса зусиль, щоб надолужити згаяне. Будь-яка затримка мовленнєвого розвитку ускладнюватиме поведінку й мислення дитини [2]. Мовленнєву діяльність людини при аналізі слід розглядати як складну багаторівневу функціональну систему, складові частини якої залежать одна від одної. Фонетична, лексична, граматична сторони мовлення, фонематичні процеси, вступаючи у взаємодію, роблять свій внесок у формування мовленнєвих навичок і протікання мовленнєвого процесу [3].

Слід відзначити, що під час навчання нерідної мови або при білінгвальному навчанні особливо важливим мовлення стає для дитини з порушеннями в розвитку. Це обумовлено тим, що: по-перше, нерідна мова виявляється не тільки предметом,

а й – мовою навчання в школі; по-друге, тим, що в такій ситуації актуалізується психофізіологічна нездатність дитини молодшого шкільного віку переробляти й засвоювати інформацію нерідною мовою [4]. Тому вивчення нерідної мови, а також навчання нерідною мовою зумовлює появу нового самовідчуття школярів, розвитку їхньої самосвідомості. При цьому спостерігається стійкий мовленнєвий розвиток дітей-білінгвів молодшого шкільного віку під час засвоєння двох мов. Слід відзначити, що є й інші випадки, коли діти із сімей з єдиним комунікативним середовищем починають відвідувати дитячий садок або йдуть до школи з нерідною мовою спілкування [2].

В останні роки фахівці в галузі педагогічної психології значну увагу приділяють вивченню психологічних аспектів спрямованого навчання дітей іноземній або другій мові в молодшому шкільному віці. Разом з тим, залишається поза увагою ситуація розвитку білінгвізму в природних умовах «змішаних» сімей, в яких батьки дитини є носіями різних мов, спілкування з дорослими або однолітками інших національностей за межами сімей [5].

Виникнення нових функцій мовлення для двох мов, які з'являються на всіх вікових етапах розвитку дитини, також залежить від комунікативного середовища й тісно пов'язані з її діяльністю. При цьому дитина оволодіває різними видами мовлення, тобто мовленнєвими засобами двох знакових систем, які забезпечують реалізацію зазначених функцій, що виникають у цьому процесі [1]. При розгляданні витоків комунікативної функції також виявлено, що необхідність у спілкуванні задається дитині зовні. При цьому доросла людина опосередкує через вербальну комунікацію й розвиток семантичної функції мови. Своєю чергою, у мовленнєвому розвитку дитини, незалежно від типу засвоєння двох мов, виникає явище інтерференції, тобто їх лексико-граматичне змішування у висловлюваннях [3].

Зауважимо, що друга мова для дитини – це ще одна цілісна мовна система, а не додаткові мовні одиниці. При цьому у випадку раннього двомовства спостерігається зміна всієї програми реалізації вроджених мовленнєвих здібностей людини, бо засвоєння мови – це засвоєння цілісної системи. Мозок може змінювати, модифікувати свою структуру й функції під впливом змін у навколишньому середовищі або внутрішніх змін [4].

Цілком очевидно, що методики викладання мов повинні сприяти розвитку логіко-вербального мислення людини не шляхом його безпосередньої активації, а через активацію образного мислення. Діти, особливо ті, у яких переважає образний тип переробки інформації, повинні бути в умовах, що провокують «відкриття» (що неминуче пов'язано з активацією образного мислення). Вони повинні проходити у своєму пізнанні природний шлях від «осаяння» – через експеримент – до формулювання закону [2]. Ідеться не стільки про засоби спілкування, пов'язані з функцією лівої гемісфери, скільки про знаряддя глибинного мислення. При всій цінності ідей, що постулюють пріоритетне значення рідної мови для розвитку дитини, її виховання й освіти, слід зазначити, що в науковій літературі є й інша точка зору. Вона полягає у твердженні, що паралельне вивчення двох і більше мов

забезпечує суто позитивні – стимулюючий і розвиваючий – впливи на психіку дитини. У сучасному світі досягти науки на декількох мовах не просто цікаво, а й перш за все необхідно.

Шкільна білінгвальна освіта є елементом підготовки будь-якої дитини до життя в мультикультурному суспільстві, причому її власне або рідне культурне середовище не тільки не пригнічується, а й підкреслюється й розвивається в світі порівнянь і збагачень із середовищем іншої мови. Якщо розглядати школу як модель людського суспільства (або суспільство в мініатюрі), виявляється, що саме білінгвальна школа є найбільш точним наближенням до життя сучасного мультикультурного суспільства. У такому випадку учні значною мірою несуть відповідальність за прийнятий у класі «спосіб життя». В обов'язки логопеда, крім чисто освітніх функцій, входить також спостереження за ідеями, що генеруються в класі, а також підтримання певного соціального порядку, причому важливо наголосити, що свої функції сучасний логопед здійснює у взаємодії з учнями.

Очевидно, що сучасна освіта дає дітям змогу опанувати необхідні для існування в суспільстві знання й навички, а вони, у свою чергу, повинні допомогти особистості в майбутньому включитися у вирішення соціальних проблем [2]. У контексті цього вчитель у співпраці з логопедом наближає дітей до проблем реального життя, начебто «занурюючи» їх у сучасний світ і при цьому беручи на себе функцію першопрохідника або, як його називають, «полегшувача-фасилітатора».

Як з'ясовано, білінгвальні педагоги в силу специфіки своєї діяльності, що вимагає безперервного пошуку точок дотику й модифікування педагогічних прийомів, є набагато гнучкішими у своїх підходах і методах, ніж учителі звичайних шкіл. Адже цим педагогам регулярно доводиться орієнтуватися не на одне рішення, а на узгодження декількох рішень. Отже, білінгвальні вчителі почали першими зближення з демократичними традиціями європейської системи освіти [4]. Водночас відзначимо, що вивчення рідної та другої мов, використання двох мов як засобів навчання в шкільній практиці неминує призводити до міжмовної інтерференції у мовленні дітей. У світлі цього фахівці з психолінгвістики традиційно значну увагу приділяють вивченню питання впливу рідної мови дітей на процес освоєння ними іноземної мови [4].

На думку вчених, міжмовна інтерференція є неоднозначним явищем. З одного боку, воно має негативний характер, спливаючи на поверхню у вигляді помилок у мовленні дітей (вимовних, семантичних, граматичних тощо). З іншого боку, міжмовна інтерференція – це об'єктивне й неминує явище в ситуаціях білінгвального навчання, а отже – вимагає пошуку ефективних шляхів його подолання. При цьому головне питання як раз і полягає в тому, які шляхи слід вважати ефективними в цьому процесі.

Відзначимо, що ставлення до білінгвізму в суспільстві в першу чергу залежить від поширеності цього явища. Так, наприклад, очевидно, що в двомовному суспільстві не буде проявлятися упереджене ставлення до білінгвізму.

Проте слід підкреслити, що у членів будь-якому суспільстві слід формувати адекватне ставлення до білінгвів та сприяти збільшенню їхніх знань про природу білінгвізму.

Список використаних джерел

1. Алиев Р., Каже Н. Билингвальное образование: Теория и практика. М., 2005. 384 с.
2. Выготский Л. С. К вопросу о многоязычии в детском возрасте. М., 1986. С. 53–72.
3. Засекін С. В. Психолінгвістичні аспекти перекладу. Луцьк, 2006. 206 с.
4. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика : учебное пособие. М., 2003. 320 с.
5. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. К., 2000. 284 с.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Гура Л. В.

кандидатка економічних наук, доцентка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Берданова О. В.

кандидатка економічних наук, доцентка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

У статті розкривається суть міждисциплінарного підходу як інноваційного засобу формування сучасного освітнього процесу, його роль для підготовки фахівця нової генерації. Аналізується досвід щодо імплементації міждисциплінарного підходу в навчальний процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка на прикладі магістерської програми «Економічна безпека підприємництва».

Ключові слова: міждисциплінарний підхід, міжпредметні зв'язки, освітньо-професійна програма, економічна безпека підприємництва.

The article reveals the essence of the interdisciplinary approach as an innovative method of forming a modern educational process, its role in training a new generation specialist. The experience of implementing an interdisciplinary approach in the educational process of Taras Shevchenko National University of Kyiv on the example of the master's program "Economic Security of Entrepreneurship" is analyzed.

Key words: interdisciplinary approach, interdisciplinary connections, master programme, economic security of entrepreneurship.